Kimmo Ulkuniemi
Poliisitarkastaja

Eduskunnan lakivaliokunta

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto HE 76/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

1 Yleistä

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä asiantuntijan kuulemista perjantaina 9.9.2022

Hallituksen esitystä on yleisesti pidettävä kannatettavana etenkin rikosoikeudellisiin seuraamusten ja rangaistusten tarkentamisen osalta.

2 Pykäläkohtaiset kommentit

2.1 Toiminta rikosasioissa 131 §

Hallituksen esityksessä luonnonsuojelulaiksi 131 §:ssä säädetään toiminnasta rikosasiassa. 124 §:ssä säädettyjen viranomaisten on tehtävä poliisille ilmoitus 132 ja 133 §:ssä tarkoitetuista teoista tai laiminlyönneistä. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitsisi tehdä, mikäli *teolla tai laiminlyönnillä ei ole ollut olennaista vaikutusta suojeltuihin luonnonarvoihin, sillä ei ole tavoiteltu vähäistä suurempaa taloudellista hyötyä ja sitä on muutoinkin pidettävä olosuhteet huomioon ottaen erittäin vähäisenä.*

Edellä mainituissa pykälissä mainituista teoista ilmoittamista on pidettävä yleisesti kannatettavana, jotta poliisilla on mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tieto teosta, jossa on syytä epäillä rikosta ja esitutkinnan kannalta merkityksellisen todistusaineiston kerääminen voidaan aloittaa viipymättä. Vähäisten tekojen osalta intressi teosta ilmoittamiselle ei ole korkea ja te-

osta ilmoittamisen tarpeellisuus näissä tapauksissa on tarpeen olla valvontaa suorittavan viranomaisen harkinnassa. Vähäisyyden osalta on oletettavaa, että eri viranomaiset saattavat tulkita vähäisyyden kriteeristöä vaihtelevalla tavalla ja kynnys tekojen ilmoittamisessa poliisille saattaa olla paikoin varsin matala. Poliisille tehtävien ilmoitusten lisääntymisen voi olettaa jossain määrin lisäävän poliisin tehtäviä ja edellyttävän resurssien allokointia tekojen tutkintaan.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asianomistajuudella rikosasioissa yhtenäistetään lainsäädäntöä sen osalta, että yleistä etua valvovalla taholla on koko rikosprosessin ajan asianomistajuus myös luonnonsuojelulain vastaisten tekojen rikosprosessissa.

2.2 Luonnonsuojelurikkomus 133 §

Pykälässä säädettäisiin lähes kaikkien luonnonsuojelulaissa ja muissa siihen liittyvissä laeissa kielletyiksi säädetyt teot rangaistaviksi. Yleisesti kaikkien edellä mainitussa lainsäädännössä säädettyjen kiellettyjen tekojen säätämistä rangaistavaksi tulisi tarkastella sen osalta, että onko joidenkin tekojen ennalta estäminen ja selvittäminen määrääminen tehokkaampaa hallinnollisen menettelyn kuin rikosoikeudellisen menettelyn kautta.

Pykälässä säädetään myös, että 89 §:ssä kielletty rauhoitetun eläin- tai kasvilajin yksilön oikeudeton hallussapito olisi rangaistavaa vain, jos yksilö olisi erotettu luonnosta voimassa olevan luonnonsuojelulain voimaan tulon 1.1.1997 jälkeen. Esitutkinnassa sen osoittaminen, että jonkun kasvilajin kerääminen on tapahtunut 1.1.1997 jälkeen voi olla hankalaa tai joissain tapauksissa mahdotonta ja tästä syystä poikkeuksellinen säätely ei kaikilta osin ole tarkoituksenmukainen rikosprosessin kannalta. Rikosoikeudessa laissa kiellettyjen esineiden tai aineiden hallussapito on lähtökohtaisesti rangaistavaa sen hankkimisajankohdasta huolimatta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin teoista, joiden osalta rangaistavuus edellyttäisi korkeampaa tahallisuusastetta kuin huolimattomuutta. Tahallisuusvaatimusta pidetään kannettavana ja hallituksen esitykseen kirjattuihin perusteluihin voidaan yhtyä, koska rauhoitettujen ja suojeltujen lajien tunteminen saattaa edellyttää erityistä perehtyneisyyttä ja näiden tuottamuksellisten tekojen ei tulisi olla lähtökohtaisesti rangaistavia.

2.3 Menettämisseuraamus

Menettämisseuraamuksen osalta on kannatettavaa, että menettämisseuraamusta ei ulota sellaisiin teon kohteisiin, jotka on hankittu ennen lajin rauhoittamista (HE s.267).

Sen sijaan lain säädösten vastaisten maahantuotujen yksilöiden rajaaminen menettämisseuraamuksen ulkopuolelle mahdollistaisi sen, että tekijä voitaisiin tuomita rauhoitetun lajin maahantuontiin liittyvästä rikoksesta, mutta hän ei menettäisi rikoksen kohteena ollutta esim. munakokoelmaa. Harvinaisten eläin- ja kasvilajien kokoelma saattaa olla arvoltaan korkea ja rikosten ennalta estämisen kannalta sekä teon tuomittavuuden kannalta olisi tärkeää, että menettämisseuraamuksen säädettäisiin luonnonsuojelulaissa koskemaan tältä osin myös lainvastaisesti maahantuotuja yksilöitä, mikäli rikoslaissa säädetty menettämisseuraamuksen ei katsota kattavan tällaisten tekojen kohteiden menettämistä.

Vaikka luontoarvojen heikentyminen ei suoraan koske Suomea, niin vähäiset rikosoikeudelliset seuraamukset eivät todennäköisesti riittäisi estämään ennalta rauhoitettujen lajien maahantuontia ja Suomi saatettaisiin nähdä maana, jossa uhanalaisten lajien kaupankäynti olisi jossain määräin helpompaa kuin joissain toisissa maissa.

3 Resurssivaikutukset poliisiin

Rikosoikeudellisten seuraamusten laajentuminen sekä laissa lueteltujen viranomaisten velvollisuus ilmoittaa luonnonsuojelulain vastaisista teoista lisäisivät jossain määrin poliisin tehtäviä. Lisääntyneet tehtävät edellyttävät ammattitaidon lisäämistä ja poliisin resurssien kohdentamista luonnonsuojelulaissa rangaistavaksi säädettyjen rikosten esitutkintaan ja henkilöstön kouluttamiseksi.